

ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW

z dnia 4 października 1974 r.

w sprawie wspólnej odpowiedzialności materialnej pracowników za powierzone mienie.

Na podstawie art. 126 § 1 Kodeksu pracy (Dz. U. z 1974 r. Nr 24, poz. 141) po porozumieniu z Centralną Radą Związków Zawodowych zarządza się, co następuje:

§ 1. 1. Przepisy rozporządzenia stosuje się w przypadkach łącznego powierzania pracownikom mienia z obowiązkiem wyliczenia się w wydzielonej części uspołecznionego zakładu pracy, w której następuje powierzenie i oddzielne rozliczanie mienia, zwanej dalej miejscem powierzenia mienia.

2. Miejscem powierzenia mienia jest w szczególności: magazyn, sklep, punkt skupu, apteka, zakład handlowy, przemysłowy lub usługowy albo ich działy, stoiska, bufety, kioski itp., w których odbywa się sprzedaż lub produkcja albo są świadczone usługi

3. Pracownikami, którym może być powierzone łącznie mienie z obowiązkiem wyliczenia się, są w szczególności: sprzedawcy, magazynierzy, osoby dokonujące skupu, farmaceuci, brygadziści, kelnerzy, kucharze, piekarze, majstrowie produkcji, kierownicy sklepów i ich zastępcy, jak również pracownicy inkasujący gotówkę, jeżeli powierzono im równocześnie wykonywanie czynności związanych z dysponowaniem mieniem.

§ 2. 1. Pracownicy, o których mowa w § 1, mogą przyjąć na podstawie pisemnej umowy zawartej z zakładem pracy wspólną odpowiedzialność materialną za szkody spowodowane powstaniem niedoboru w powierzonym im łącznie mieniu, jeżeli liczba pracowników, poza wymienionymi w § 4 ust. 1, nie przekracza:

- przy pracy na jedną zmianę — 8 osób,
- przy pracy na dwie zmiany — 12 osób,
- przy pracy na trzy zmiany — 16 osób.

2. W zakładach usługowych, w zakładach żywienia zbiorowego oraz w sklepach samoobsługowych i preselekcyjnych pracownicy, poza wymienionymi w § 4 ust. 1, mogą przyjąć wspólną odpowiedzialność materialną, jeżeli ich liczba w miejscu powierzenia mienia nie przekracza 24 osób na jedną zmianę.

3. Umowa o wspólnej odpowiedzialności materialnej może być zawarta, jeżeli większość pracowników, z zastrzeżeniami wynikającymi z § 27—30, wyrazi zgodę na przyjęcie takiej odpowiedzialności.

§ 3. Za pisemną zgodą pracowników, którzy przyjęli wspólną odpowiedzialność materialną, pracownik nowo przyjęty może być zwolniony na okres do najbliższej inwentaryzacji od ponoszenia wspólnej odpowiedzialności materialnej.

§ 4. 1. Za pisemną zgodą pracowników, którzy przyjęli wspólną odpowiedzialność materialną, wolno zatrudniać w miejscu powierzenia mienia:

- 1) osoby wykonujące czynności nie związane z dysponowaniem mieniem, a w szczególności sprzątaczkę, pomocywaczki, osoby zatrudnione przy przenoszeniu towarów oraz pomocników kucharzy, piekarzy i garmazetów,
- 2) osoby, z którymi zawarto umowę na dorywczą pracę w okresach wzmożonej działalności,
- 3) osoby odbywające przygotowanie zawodowe, praktykę lub wstępny staż pracy,
- 4) młodocianych, którzy ukończyli przygotowanie zawodowe i odbyli wstępny staż pracy, a po uzyskaniu przez nich pełnoletności — do najbliższej inwentaryzacji,
- 5) osoby wykonujące dorywczo czynności pracowników, którzy przyjęli wspólną odpowiedzialność materialną, będące pracownikami w innym miejscu powierzenia mienia tego samego zakładu pracy lub wchodzące w skład rezerwy kadrowej zakładu pracy, przeznaczonej na uzupełnienia personelu.

Osoby wymienione w pkt 1—5 nie ponoszą wspólnej odpowiedzialności materialnej.

2. Zgoda pracowników na zatrudnienie osób wymienionych w ust. 1 może być ograniczona do wykonywania przez te osoby określonych czynności.

3. Zatrudnienie osób wymienionych w ust. 1 pkt 1—4 lub dopuszczenie do wykonywania przez osoby wymienione w ust. 1 pkt 5 czynności pracowników wymaga zapewnienia pracownikom ponoszącym wspólną odpowiedzialność materialną możliwości nadzoru nad czynnościami wykonywanymi przez te osoby.

§ 5. 1. Każda zmiana w składzie pracowników, którzy przyjęli wspólną odpowiedzialność materialną w miejscu powierzenia mienia, wymaga zawarcia nowej umowy o wspólnej odpowiedzialności materialnej, z wyjątkiem przypadku określonego w ust. 2.

2. W razie zmniejszenia się składu osobowego pracowników, którzy przyjęli wspólną odpowiedzialność materialną w miejscu powierzenia mienia, nie więcej niż o jedną czwartą w stosunku do stanu na dzień zakończenia ostatniej inwentaryzacji, zakład pracy może zaniechać zawarcia nowej umowy o wspólnej odpowiedzialności ma-

terialnej na okres do najbliższej inwentaryzacji, jeżeli przeprowadzenie inwentaryzacji w związku ze zmniejszeniem się tego składu może spowodować znaczne zakłócenia w zaopatrzeniu lub w organizacji pracy. W tym przypadku przeprowadzenie inwentaryzacji nie może nastąpić później niż przed upływem 3 miesięcy od dnia zaprzestania pracy przez pierwszego z pracowników związanych umową o wspólnej odpowiedzialności materialnej.

3. Nie można zaniechać zawarcia nowej umowy o wspólnej odpowiedzialności materialnej oraz przeprowadzenia inwentaryzacji, gdy zmniejszenie składu osobowego nastąpiło z powodu:

- 1) wypowiedzenia umowy o wspólnej odpowiedzialności materialnej lub rozwiązania albo wygaśnięcia umowy o pracę w odniesieniu do:
  - a) kierownika lub jego zastępcy,
  - b) więcej niż jednej czwartej pracowników, którzy przyjęli wspólną odpowiedzialność materialną, w stosunku do stanu na dzień zakończenia ostatniej inwentaryzacji,
- 2) odstąpienia pracownika od umowy o wspólnej odpowiedzialności materialnej z przyczyn określonych w § 11 ust. 1 lub z powodu nieodwołania przez zakład pracy osób, w stosunku do których pracownik ten wysunął zarzuty,
- 3) rozwiązania umowy o pracę bez wypowiedzenia z winy pracownika.

4. Nie można również odstąpić od przeprowadzenia inwentaryzacji, jeżeli zażąda tego przynajmniej jedna z pozostałych osób współodpowiedzialnych w przypadkach określonych w ust. 2.

§ 6. Pracownicy ponoszący wspólną odpowiedzialność materialną odpowiadają w częściach określonych w umowie. Jednakże w razie stwierdzenia, że niedobór w całości lub w części został spowodowany przez niektórych pracowników, za całość niedoboru lub określoną jego część odpowiadają tylko sprawcy szkody, co nie wyłącza ich odpowiedzialności za resztę niedoboru wraz z pozostałymi pracownikami na zasadach odpowiedzialności wspólnej.

§ 7. Wspólna odpowiedzialność materialna nie wyklucza odpowiedzialności indywidualnej za inne mienie powierzone danej osobie.

§ 8. 1. Warunkiem wspólnej odpowiedzialności materialnej jest powierzenie mienia łącznie wszystkim pracownikom odpowiedzialnym według zasad określonych w § 2 albo samemu kierownikowi sklepu lub jego zastępcy w okolicznościach umożliwiających osobom materialnie odpowiedzialnym branie udziału w przeprowadzaniu inwentaryzacji i zgłaszanie związanych z tą czynnością uwag.

2. Pracownikowi ponoszącemu wspólną odpowiedzialność materialną przysługuje prawo wglądu w rachunkowość zakładu pracy dotyczącą rozliczenia powierzonego mienia oraz brania udziału w przyjmowaniu i wydawaniu mienia.

§ 9. Pracownikiem odpowiedzialnym według zasad określonych w § 2 może być osoba, na której zatrudnienie wyrażą zgodę pozostali pracownicy ponoszący wspólną odpowiedzialność materialną.

§ 10. Pracownik może wypowiedzieć umowę o wspólnej odpowiedzialności materialnej na piśmie na czternaście dni naprzód.

§ 11. 1. Jeżeli rozliczenie mienia wykaze niedobór, każdy z pracowników ponoszących wspólną odpowiedzialność materialną może odstąpić na piśmie, ze skutkiem na przyszłość, od umowy ustanawiającej taką odpowiedzialność.

2. Zakład pracy może odstąpić od umowy o wspólnej odpowiedzialności materialnej w każdym czasie.

§ 12. Niemożność pełnienia przez pracownika ponoszącego wspólną odpowiedzialność materialną obowiązków przez okres nie przekraczający 35 dni nie ma wpływu na zakres odpowiedzialności zarówno tego pracownika, jak i pozostałych pracowników ponoszących wspólną odpowiedzialność materialną. W razie przedłużenia się nieobecności pracownika ponad 35 dni należy w ciągu 7 dni przystąpić do przeprowadzenia inwentaryzacji.

§ 13. 1. Pracownik ponoszący wspólną odpowiedzialność materialną, który po nieobecności trwającej nie dłużej niż 35 dni powrócił do pracy przed zakończeniem lub po zakończeniu inwentaryzacji, jest nadal związany umową o wspólnej odpowiedzialności materialnej, jeżeli skład pracowników związanych tą umową nie ulegnie zmianie.

2. Pracownik ponoszący wspólną odpowiedzialność materialną, który po nieobecności trwającej dłużej niż 35 dni powrócił do pracy przed zakończeniem inwentaryzacji przeprowadzanej w terminie określonym w § 12 w związku z jego nieobecnością w pracy lub z innych przyczyn, jest nadal związany umową o wspólnej odpowiedzialności materialnej, jeżeli skład pracowników związanych taką umową o wspólnej odpowiedzialności nie ulega zmianie.

3. Pracownik ponoszący wspólną odpowiedzialność materialną, który po nieobecności trwającej dłużej niż 35 dni powrócił do pracy po zakończeniu inwentaryzacji, może przyjąć wspólną odpowiedzialność materialną dopiero od dnia zakończenia inwentaryzacji przeprowadzonej z jego udziałem. Do czasu jej przeprowadzenia pracownik może być zatrudniony na warunkach określonych w § 3.

§ 14. W razie wypowiedzenia przez pracownika umowy o wspólnej odpowiedzialności materialnej (§ 10) do przeprowadzenia inwentaryzacji należy przystąpić przed upływem okresu wypowiedzenia.

§ 15. W razie odstąpienia pracownika od umowy o wspólnej odpowiedzialności materialnej na skutek ujawnienia niedoboru, jeżeli w czasie od przeprowadzenia inwentaryzacji do zakończenia jej rozliczenia sklep był czynny, do ponownej inwentaryzacji należy przystąpić w ciągu 7 dni licząc od dnia odstąpienia od umowy.

§ 16. 1. Jeżeli pracownik ponoszący wspólną odpowiedzialność materialną zgłosi na piśmie zarzuty nieprawidłowego wykonania obowiązków związanych z pieczęcią nad powierzonym mieniem przeciwko innemu pracownikowi ponoszącemu taką odpowiedzialność i w związku z tym zażąda przeprowadzenia inwentaryzacji, należy do niej przystąpić niezwłocznie, jednak nie później niż w ciągu 7 dni od otrzymania takiego żądania przez zakład pracy.

2. Jeżeli zgłoszone zarzuty wskazują na takie działania lub zaniechanie, które może przyczynić się do powstania niedoboru lub innej szkody, zakład pracy powinien niezwłocznie po otrzymaniu zarzutów odsunąć pracownika, którego one dotyczą, od wykonywania czynności wynikających z umowy o wspólnej odpowiedzialności materialnej, z wyjątkiem współudziału w czynnościach inwentaryzacyjnych.

§ 17. Jeżeli pracownik ponoszący wspólną odpowiedzialność materialną zgłosił na piśmie zarzuty uzasadniające utratę zaufania w stosunku do osoby określonej w § 4 ust. 1 pkt 1—5, zakład pracy obowiązany jest odwołać tę osobę niezwłocznie od wykonywania pracy w miejscu powierzenia mienia, nie później jednak niż w ciągu 3 dni od otrzymania zarzutów, albo w tym terminie podać na piśmie przyczyny odmowy. W razie nieodwołania tej osoby pracownik, który zgłosił zarzuty, może odstąpić od umowy o wspólnej odpowiedzialności materialnej. W takim przypadku do przeprowadzenia inwentaryzacji należy przystąpić niezwłocznie, nie później jednak niż w ciągu 7 dni od otrzymania przez zakład pracy zarzutów.

§ 18. W razie odstąpienia zakładu pracy od umowy o wspólnej odpowiedzialności materialnej (§ 11 ust. 2) do inwentaryzacji należy przystąpić niezwłocznie.

§ 19. 1. W razie wypowiedzenia przez jedną ze stron umowy o pracę z pracownikiem ponoszącym wspólną odpowiedzialność materialną zakończenie inwentaryzacji powinno nastąpić najpóźniej w dniu rozwiązania umowy o pracę.

2. W razie rozwiązania umowy o pracę bez wypowiedzenia lub w razie wygaśnięcia umowy o pracę z innych przyczyn do przeprowadzenia inwentaryzacji należy przystąpić niezwłocznie, nie później jednak niż w ciągu 7 dni od dnia rozwiązania lub wygaśnięcia umowy o pracę.

§ 20. W każdym przypadku, gdy rozporządzenie łączy wygaśnięcie wspólnej odpowiedzialności materialnej z określonym terminem lub zdarzeniem, odpowiedzialność pracownika trwa do dnia zakończenia inwentaryzacji.

§ 21. 1. Pracownicy, o których mowa w § 13 ust. 1 i 2, są nadal związani umową o wspólnej odpowiedzialności materialnej, jeżeli przy zmniejszeniu liczby osób objętych umową zakład pracy zaniechał zawarcia nowej umowy, zachowując wymagania określone w § 5 ust. 2.

2. Wymagania przeprowadzania inwentaryzacji, zawarte w § 14 i § 19 ust. 1, nie obowiązują, jeżeli zakład pracy, stosując przepis § 5 ust. 2, zaniecha zawarcia nowej umowy.

§ 22. 1. Pracownikowi ponoszącemu wspólną odpowiedzialność materialną należy umożliwić udział w inwentaryzacji przeprowadzanej w związku z powierzeniem mienia.

2. W razie niemożności wzięcia udziału w inwentaryzacji określonej w ust. 1 z powodu choroby lub innej ważnej przyczyny pracownik ponoszący wspólną odpowiedzialność materialną może wskazać na piśmie inną osobę, która za zgodą zakładu pracy weźmie za niego udział w przeprowadzaniu inwentaryzacji.

3. Jeżeli pracownik nie bierze udziału w przeprowadzaniu inwentaryzacji ani też nie wskaże innej osoby (ust. 2), zakład pracy przeprowadzi inwentaryzację przez komisję złożoną co najmniej z 3 osób.

§ 23. 1. Pracownikowi ponoszącemu wspólną odpowiedzialność materialną, z którym stosunek pracy został rozwiązany, należy umożliwić udział w przeprowadzanej inwentaryzacji. Pracownik taki może wskazać na piśmie inną osobę, która za zgodą zakładu pracy weźmie za niego udział w inwentaryzacji.

2. W razie nieskorzystania przez pracownika z uprawnień określonych w ust. 1 zakład pracy przeprowadzi inwentaryzację w trybie określonym w § 22 ust. 3.

§ 24. Pracownikowi ponoszącemu wspólną odpowiedzialność materialną, który po ustaniu stosunku pracy bierze udział w przeprowadzeniu inwentaryzacji, przysługuje wynagrodzenie obliczone według przeciętnej stawki dziennej z ostatniego miesiąca jego pracy. Takie samo wynagrodzenie przysługuje osobie nie zatrudnionej w zakładzie pracy, która zastępuje pracownika w czynnościach inwentaryzacyjnych w myśl przepisów § 22 ust. 2 i § 23 ust. 1.

§ 25. 1. W razie nieprzystąpienia do inwentaryzacji w przypadkach i terminach określonych w § 14 i § 19 ust. 2 pracownik, którego nieobecność w pracy wywołała konieczność przeprowadzenia inwentaryzacji, jak i ten, z którym umowa o pracę lub umowa o wspólnej odpowiedzialności materialnej wygasła, staje się wolny od odpowiedzialności wynikającej z umowy o wspólnej odpowiedzialności materialnej. Pozostali pracownicy są zwolnieni od takiej odpowiedzialności, jeżeli mimo pisemnego żądania przynajmniej jednego z nich, zgłoszonego w ciągu 7 dni, licząc od upływu tych terminów, nie przystąpiono niezwłocznie do inwentaryzacji. W braku takiego żądania pracownicy ci nie odpowiadają jednak za część szkody, przypadającą na pracownika, który stał się wolny od wspólnej odpowiedzialności materialnej.

2. Jeżeli zakład pracy skorzystał z uprawnień określonych w § 5 ust. 2, a rozliczenie najbliższej inwentaryzacji przeprowadzonej po zmniejszeniu się składu osobowego wykazuje niedobór, część tego niedoboru przypadająca na pracowników, którzy przestali ponosić wspólną odpowiedzialność materialną, obciąża zakład pracy.

§ 26. W razie utrudniania pracownikom wykonywania uprawnień określonych w § 8 ust. 2 oraz naruszania przez zakład pracy przepisów § 4 i 28, jak również terminów przeprowadzania inwentaryzacji — od wagi tych uchybień oraz ich związku przyczynowego z powstałym niedoborem zależy ocena, czy i jaki wpływ mają one na zakres odpowiedzialności pracownika lub pracowników, którym powierzono mienie z obowiązkiem wyliczenia się.

§ 27. 1. W przypadkach, gdy nie może być zawarta umowa o wspólnej odpowiedzialności materialnej ze wszystkimi pracownikami w miejscu powierzenia mienia, można zawrzeć taką umowę z kierownikiem i jego zastępcą (zastępcami), jeżeli mienie zostało im powierzony łącznie.

2. W razie łącznego powierzenia mienia kierownikowi i jego zastępcy (zastępcom) — do odpowiedzialności ich stosuje się przepisy § 5 ust. 1, § 6, § 7, § 8 ust. 2, § 10, § 20, § 22, § 23, § 24, § 25 ust. 1 i § 26.

§ 28. 1. W przypadkach określonych w § 27 niedopuszczalne jest zatrudnienie pracownika bez zgody kierow-

nika oraz bez zgody jego zastępcy (zastępców), któremu (którym) łącznie z kierownikiem powierzono mienie.

2. Na żądanie kierownika lub jego zastępcy, któremu łącznie z kierownikiem powierzono mienie (§ 27 ust. 1), zakład pracy obowiązany jest w ciągu 14 dni odwołać podległego im pracownika. W czasie od zgłoszenia żądania do odwołania pracownika kierownik lub jego zastępca mogą nie dopuścić pracownika do pełnienia obowiązków.

§ 29. Kierownik oraz jego zastępca (zastępcy), którym łącznie powierzono mienie, ponoszą odpowiedzialność za szkody spowodowane powstaniem niedoborów, w częściach określonych w umowie o wspólnej odpowiedzialności, a w braku takiego określenia — w częściach równych.

§ 30. Jeżeli praca w miejscu powierzenia mienia trwa dłużej niż 8 godzin dziennie albo jeżeli z innych przyczyn, a w szczególności z powodu większej liczby pracowników, kierownik nie ma możliwości wykonywania prawidłowej kontroli nad powierzonym mieniem jednoosobowo, zakład pracy obowiązany jest do zawarcia umowy o wspólnej odpowiedzialności materialnej za powierzone mienie z kierownikiem i jego zastępcą (zastępcami), chyba że w danym przypadku stosowane są zasady ograniczonej odpowiedzialności materialnej pracowników za powierzone mienie na podstawie odrębnych przepisów.

§ 31. 1. Umowy o wspólnej odpowiedzialności materialnej, obowiązujące w dniu wejścia w życie rozporządzenia, należy dostosować do przepisów rozporządzenia w terminie 6 miesięcy.

2. Z kierownikami i ich zastępcami, którym na podstawie dotychczasowych przepisów powierzono mienie łącznie z obowiązkiem zwrotu lub do wyliczenia się, bez zawarcia umowy o odpowiedzialności wspólnej, należy niezwłocznie zawrzeć umowę o wspólnej odpowiedzialności materialnej na podstawie przepisów rozporządzenia (§ 27—30), chyba że do tych pracowników stosuje się zasady ograniczonej odpowiedzialności materialnej pracowników za powierzone mienie, ustalone odrębnymi przepisami. Umowy o wspólnej odpowiedzialności materialnej, obowiązujące w dniu wejścia w życie rozporządzenia, zachowują moc do czasu ich zmiany stosownie do przepisu ust. 1.

§ 32. Przepisów rozporządzenia nie stosuje się do pracowników, którzy odpowiadają materialnie za powierzone mienie na zasadach ograniczonej odpowiedzialności materialnej pracowników za powierzone mienie na podstawie odrębnych przepisów.

§ 33. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1975 r.

Prezes Rady Ministrów: P. Jaroszewicz